

Toplumsal Yaşamda ve Sosyal Medyada Kötülüğün Konumlandırılışı: Konya Örneği

The Positioning of Evil in Social Life and Social Media: Konya Sample

Mevlüt Can KOÇAK¹, Olgun KÜÇÜK², Özden TOPRAK³

¹Karabük Üniversitesi, Türker İnanoğlu İletişim Fakültesi, Karabük, Türkiye

²Karabük Üniversitesi, Safranbolu MYO, Karabük, Türkiye

³Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Hatay, Türkiye

ORCID:

M.C.K.: 0000-0002-9496-0541

O.K.: 0000-0002-9471-3540

Ö.T.: 0000-0002-8133-2474

Corresponding Author:

Mevlüt Can KOÇAK

Email:

mevlutcankocak@karabuk.edu.tr

Citation: Koçak, M. C., Küçük, O. ve Toprak, Ö. (2020). Toplumsal Yaşamda ve Sosyal Medyada Kötülüğün Konumlandırılışı: Konya Örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10 (4): 762-774.

Submitted: 20.07.2020

Accepted: 27.08.2020

Özet

Kötülük insan hayatında her zaman var olmuş ve bundan sonra da var olmaya devam edecek bir sorundur. Kötülük sorunsalı üzerine pek çok görüş ileri sürülmüştür. Kimileri kötülüğün doğuştan geldiğini savunurken kimileri ise içinde yaşanan toplumun insanı sonradan kötüleştirdiğini belirtmektedir. Günümüzün teknolojik imkânları ise kötülüğün yayılmasını hızlandırmıştır. İnternet ve sosyal medya da bu yayılmayı tetiklemektedir. İnsanlar artık daha önce hiç yüz yüze gelmedikleri kişiler hakkında internet ve sosyal medya üzerinden kötileyici, aşağılayıcı ve ötekileştirici ifadeler kullanabilmektedir. Bu çalışma Konya il merkezinde yaşayan ve sosyal medya kullanan kişilerin, toplumsal yaşamda ve sosyal medyada kötülüğü nasıl konumlandığını ortaya koymak için yürütülmüştür. Çalışmada saha araştırması yönteminden yararlanılmış olup, veriler internet ve telefon kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, kadınlar, erkeklere oranla kendilerini daha iyi bir insan olarak konumlandırmaktadır. Araştırmaya katılanların önemli bir kısmı sosyal medya üzerinden kötileyici paylaşımlarda bulunmadıklarını belirtmektedir. Yine araştırmaya katılanların önemli bir kısmı sosyal medyada en çok farklı siyasal görüşleri aşağılayan (kötüleyen) paylaşımlara rastladıklarını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Kötülük, Sosyal Medya, Toplum

Abstract

Evil has always existed in human life and is a problem that will continue to exist. Many opinions have been put forward on the problem of evil. Some argue that evil is innate, while others state that it is the society that makes people worse. Today's technological possibilities have accelerated the spread of evil. Internet and social media are triggers for this spread. People can now use abusive, derogatory and marginalizing statements about other people they have never faced through the internet and social media. This study was carried out to reveal how people living in the city center of Konya position evil by using social life and social media. In the study, a field research method was used, and the data were obtained by using the internet and telephone. According to the research results, women position themselves as better people than men. A significant number of participants stated that they do not make any malicious statements on social media. Again, a significant number of the participants in the research stated that they found posts that humiliate (denigrate) different political views.

Keywords: Evil, Social Media, Society

1. GİRİŞ

Toplumsal yaşamda insanlar kötülüğü farklı olarak konumlandırabilmekte, hatta farklı ülkelerde kötülüğe bakış farklı olabilmektedir. Yapılan bir araştırmada Kuzey İrlandalılar yüzde 90'ın üzerinde günah inancına sahipken, Danimarka'da günah inancı ise yüzde 29'dur. Eagleton'a göre Danimarkalılar ilaç şirketlerinin yalanlarını ve çocuklara karşı işlenen suçlar gibi olayları günah olarak görmemektedir. Bu durum onların günahı insana karşı işlenen bir suç olarak değil de yaratıcıya karşı işlenen suçlar olarak görmesinden kaynaklanmaktadır (Eagleton, 2011).

Freud, insanların istese de iyi olamayacağını söyler; ona göre insan doğası gereği yıkıcıdır. O, kişilerin birbirleriyle dost olamayacağını belirtir. İnsanın düşmanca duygular barındırdığını, bu durumun evlilik içinde dahi sürdüğünü iddia eder. Mesela, insanlar kendilerini evlendikleri kişilerden daha soylu olarak görme eğilimindedir (Freud, 1975, 44-45). Freud'a göre insanlar toplumsal yaşamda birbirlerine mecbur oldukları için nefret duygularını saklarlar. Gönüllü olmayan, mecburiyete dayalı bir gizli mutabakat yaşanır.

Freud'un bu katı determinist görüşünü paylaşmayan düşünürler de bulunmaktadır. Bu bağlamda Sokrates insanın doğuştan kötü olmadığını vurgular. Ona göre, insan bilgilenirse doğruyu yanlıştan ayırarak iyi bir insan olabilecektir. Sokrates, bütün bilimlerin amacının insanı kötülüklerden uzaklaştırmak olduğunu düşünmektedir. Sokrates, insanın bazen yanlış olan üzerinde ısrarcı olduğunu hatta doğru olmasa dahi bir düşünceyi saplantılı biçimde savunabileceğini belirtmektedir. Bu bağlamda ünlü savunmasında *"Kıskançlıkları, kötülükleri yüzünden bazen ilkin kendilerini bile inandırmaya varacak kadar, sizi tüm suçlamalara inandıran bu adamlar, uğraşılması en güç olanlardır, çünkü bunları ne buraya getirmek ne de söylediklerini çürütme olanaklıdır... Bu yüzden kendimi savunurken yalnızca gölgelerle çarpışmak, karşımda yanıt verecek biri olmadan savlarının yanlışlığını göstermek zorunda kalıyorum"* demektedir (Platon, 1998, 41-42).

Kötülüğün tartışıldığı yerde genellikle konu insanın iyi olarak mı yoksa kötü olarak mı doğduğuna odaklanırken, bir kısım düşünürler bunu bir mücadele alanı olarak ele almayı yeğlemiş, iyilik ve kötülüğün neye hizmet ettiğine odaklanmışlardır.

Atina'da sofistler arasında yıllarca iki düşünce çatışmıştır. Bir gruba göre insanlar doğarken iyi olarak doğarlar ve eşittirler, fakat kötü düzen onların sahip olduğu iyiliği ortadan kaldırır. Güçlüler güçsüzlere ezmekte, bunu yaparken de kanunları kullanmaktadır. Yani, kanunlar aslında güçlülerin güçsüzlere karşı kullandığı bir silahtır. Öteki düşünürlere göre insanlar doğuştan ne eşittir ne de iyidir. Yaşamın gereği, güçlü güçsüzü ezecektir. İnsan, hakkının ve iyiliğin peşinde koşmak yerine kuvvetli olmayı hedeflemelidir. Birinci görüş halkçıların, ikinci görüş ise aristokratların ve zenginlerin düşüncesine hizmet etmektedir (Platon, 1998, 22).

Kötülük konusu özellikle klasik romanların temalarında sıklıkla işlenmiş ve kötülüğün nedenleri üzerine uzun tahliller yapılmıştır.

Dostoyevski'nin "Suç ve Ceza" romanındaki Zosimov karakteri toplumda suç işleme oranlarının hem aşağı tabaka insanlar arasında hem de yüksek tabaka insanlar arasında artış göstermekte olduğunu söyler. Özellikle üniversite öğrencilerin pek çok soygun yaptığını, kimi yüksek yerde olan insanların sahte para bastığını vurgulamaktadır. Zosimov karakteri toplumdaki bu ahlaksızlığı ve kötülüğü, insanlarda kökleşmiş olan tembelliğe bağlamaktadır. Yani, insanların kötülük yapmasını sadece paraya bağlamıştır. Romanın ana karakteri Raskolnikov ise bunu daha çok ahlaka bağlar. İnsanların normalde ahlaka dikkat eden varlıklar olmadığını, daha çok korktukları ve çıkarları için ahlaklı davrandığını belirtir. Ona göre insanlar her türlü ahlaksız davranışını belli nedenlere dayandırabilir. Bunu yaparak o davranışı ahlaksız görünmekten çıkartırlar (Dostoyevski, 2006). Albert Camus ise *"ahlak" ve "kötülük" kavramlarını birbirlerinden bağımsız olarak ele almaktadır. Yani bu iki kavramı birbiriyle çok ilişkilendirmez. Camus*

“İnsanların çok ahlakla kötü davrandıklarını gördüm, dürüstlüğü kurallara gereksinimi olmadığını da” diyerek bu ikisi arasındaki ayrımı ortaya koymaktadır (Camus, 2009, 71).

Freud’da insanları ahlâki açıdan güvensiz olarak konumlandırır. İnsanların ceza görmekten korktukları için ahlâklı davrandığını belirtir. İnsan ceza görmediği sürece hileye, iftiraya ve yalana başvuracaktır. Elinde imkân olduğu sürece diğer insanları tereddüt etmeden incitecektir (Freud, 2000).

Çoğu insan “iyi” ve “kötüyü” nesnel olarak görür. Yani, iyi herkes için iyi, kötü herkes için kötüdür. Fakat Nietzsche bunu çıkar üzerinden konumlandırır. Ona göre bu iki kavram çıkardan bağımsız olarak düşünülemez (Cevizci, 2014, 30). Kişinin hazzına hizmet edenler her zaman iyidir. Hazzın karşıtı olanlar kötü olarak düşünülebilir. Bu da nesnel bir iyilikten bahsetmeyi zorlaştırır. İnsanın elinde kötülük yapacak bir güç olmadığı zaman bunu yapmaması iyilik gibi algılanmasına neden olabilmektedir. Yani, kimi imkânsızlıklar insanı iyi gösterebilmektedir.

Fromm, kişinin kendisine karşı bir nefreti olabileceğinden bahseder. Bu nefret ise genellikle saklıdır. İnsanlar başkalarına karşı olan nefretlerini açıkça ortaya koyarken kendilerine karşı olan nefreti kontrol altında tutarlar. Bu nefrete sahip olan kişiler kendi kendini suçlar ve içine kapanırlar. İnsanların dışarıya karşı olan tepkileri daha çok onların özgürlüğüne ve bütünlüğüne karşı yapılan girişimlerde ortaya çıkmaktadır. Bu tepkiler açık ve net olabileceği gibi sevgi ve korku maskesi altında da gerçekleşebilir (Fromm, 1994, 207-208).

İnsanın doğası gereği sosyal bir varlık olduğu söylenegelmiş ve toplumla birlikte yaşamak istediği varsayılmıştır. Bazı düşünürler ise bu konuda aykırı savlar ileri sürmüşlerdir.

Zizek toplumun tek vücuttan oluştuğunu söyler. Fakat toplum aynı zamanda diğerinden ayrılma hastalığını da yakalanmıştır. Karşı tarafı kanserli hücre gibi görür ve onu yok etmek ister. Bu siyasette de sporda da böyledir. Yani, ortaklaşa bir yaşam vardır, bununla birlikte bu yaşam daha çok mecburiyettendir (Zizek, 2003, 231).

Rousseau’ya göre insan doğası gereği bir arada yaşayamaz. Doğaya dağılmak zorundadır. İnsanların bir araya gelmesi onun davranışlarını etkiler, yani insanı kötüleştirir. Ona göre kötülüklerin ortaya çıkmasında kalabalıkların rolü büyüktür. İnsanların diğer canlılara göre sürü halinde yaşamaya daha az meyilli olduklarını belirtir. Bu bakımdan şehirler daha kalabalık olduğu için kötülüğün yaygınlık gösterdiği alanlardır (Rousseau, 2011).

Schopenhauer türlerin içinde kendini koruyan bir ruhun olduğunu söyler ona göre bu ruh, bireylerin ruhlarıyla sürekli olarak savaş halindedir. Kendi menfaatleri için mücadele etmektedir. Mutluluk için verdiği mücadelede ise acımasızdır. Kötülük bu mücadele içerisinde ana güçtür. Diğer canlılar üzerinde baskı kurma ve kontrol etme istediği onu iyice kötüleştirmektedir (Schopenhauer, 2010). Bu düşünce bir yerde insanı ahlaktan uzak bir varlık olarak görmektedir. Yani insanlar imkânları olmadığı zaman ahlâklı ve iyi olurlar; fakat insanlar ellerinde imkânlar olması durumunda ahlâklı davranmayabilirler.

Adorno ise kötülüğü aklın araçsallaşması üzerinden yorumlamaktadır. Ona göre birey akla uygun davranırsa kendinden uzaklaşacak, akıl duygunun önüne geçecek, bireyin kendini korumacı anlayışı onun hayat merkezine yerleşecektir. Yozlaşan dünyada güçlü olan kazandıkça kötülük zafer gibi görülmeye başlayacak, böylece aslında yanlış olan hayat doğru olarak konumlandırılacaktır (Adorno, 2010, 162).

Kimi düşünürler ise kötülüğün temelini teknolojiye bağlamaktadır. Teknolojinin her geçen gün kültüre ve medeniyete zarar verdiğini de vurgularlar. Hatta insanların makinelerden bir farkı kalmayacağını söylerler. Özellikle 21. yüzyılda bu kötüleşmenin iyice arttığı vurgulanır. Teknoloji ahlaka da zarar vermektedir. Bunların sonuçları yabancılaşmayı da ortaya çıkarmıştır. Maddi

değerler manevi değerlerden daha fazla ön plana çıkar duruma gelmiştir. Modern teknolojinin yeri geldiğinde kimyasal silah üretimine katkı sağladığı ve milyonlarca insanın ölümüne neden olduğu vurgulanmıştır (Güngör, 1998, 191-200).

Toplumsal yaşamdaki süregiden kötülük olgusu iyiliğin önemi de bir bakıma arttırmıştır. İnsanlar uğradıkları kötülükler sayesinde iyiliğin ne kadar önemli bir şey olduğunu anlamışlardır. Bu bir anlamda insanın empati yönünün gelişmesine ön ayak olmuştur (Cevizci, 2007,261).

2. MEDYA VE KÖTÜLÜK

Medya ve özellikle sosyal medya üzerinde ötekileştirme ve nefret söylemlerine günlük yaşamdan çok daha fazla rastlanmaktadır. Sosyal medya kullanıcılarının bizzat aktif biçimde içeriği belirlemesi ve bu içeriğin belirli bir denetimden geçmemesi çeşitli problemleri de beraberinde getirmektedir. (İnce ve Koçak, 2019, 88). Özellikle çoklu sosyal platformlar, kişisel web sayfaları ve çeşitli bloglar kullanıcılarına pek çok avantaj sağlasa da kötü düşüncenin hızlı bir şekilde dolaşıma girmesine de neden olur.

Toplumsal yaşamda iletişim önemli bir yere sahiptir. Özellikle kitle iletişim araçları kitleleri etkileyerek yönlendirebilmektedir. Medya zaman zaman kötülüğü meşrulaştırarak onu sıradan hale getirebilmektedir. Adorno (2000, 58) bunu "Cellat olmayı ya da cellatlara meşruluk sağlamayı hiçbir zaman, hiçbir koşulda kabul edemem" diyerek açıklamıştır.

İnternet ve sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla birlikte bilgi ve eğlence arasındaki ayırım tamamıyla ortadan kalkmıştır. Günümüzde en ciddi olaylar dahi sosyal medyada eğlence şeklinde verilebilmektedir. Bu eğlence anlayışı kimi zaman kötülüğe dönüşmektedir. Buna en iyi örnek ise, corona virüsü nedeniyle Türkiye'de 65 yaş ve üstü kişilerin önlem amacıyla sokağa çıkmasının yasaklanmasının ardından, sokağa çıkan yaşlı vatandaşlarla dalga geçip bunları sosyal medyaya yükleyen pek çok sosyal medya kullanıcısının olmasıdır. Böylelikle, iletişim türü ne kadar değişirse değişsin kötülük aynı şekilde devam etmektedir. İletinin şekli değişmekte içerik ise aynı biçimde kalmaktadır. Bir dönem yüz yüze yapılan kötülük, günümüzde kitle iletişim araçlarıyla özellikle çevrim içi iletişim ile yapılmaktadır.

Kafka'nın "Değişim" adlı uzun öyküsü yukarıda bahsi geçen konuya en iyi örnektir. Öykü'de Gregor Samsa huzursuz rüyalar gördüğü bir sabah yatağından uyandığında bir böceğe dönüştüğü görür. Samsa'nın bedeni böceğe dönüşmüş olsa da düşünceleri aynı kalmıştır. Öykünün tematik çözümlemesinde beden değişse de aslında onun aynı kişi olduğunu vurgular (Kafka, 2001, 7- 58). Yeni medya sayesinde "kötülük" zaman ve mekân sınırlaması olmaksızın her yerde yapılabilir durumuna gelmiştir. İnsanlar artık asla yüz yüze gelmediği hiç tanımadığı insanlara sosyal medya üzerinden hakaret edebilmekte hatta onları suçlayabilmektedir.

Hamelink, insanın modern çağda yaşadığı sıkıntılar üzerinden açıklar kötülüğü. Ona göre insan modern çağda pek çok problemle karşı karşıya kalmaktadır. Politik, ekonomik, çevresel durumlar ona tesir etmektedir. Aynı zamanda salgınlar ve terör olayları insanların psikolojik durumlarını olumsuz etkilemektedir. İnsanlar diğer insanları kendi hayatları için tehlikeli olarak görmesi de kötülüklere neden olmaktadır (Hamelink,2016, 22). İnsanın yaşadığı bu olumsuzluklar sosyal medya kullanımına etki edebilmektedir. Özellikle terör saldırıları ve şiddet olaylarının medyada fazlasıyla paylaşılması bu olayların sıradanlaşmasına ve kanıksanmasına neden olmaktadır.

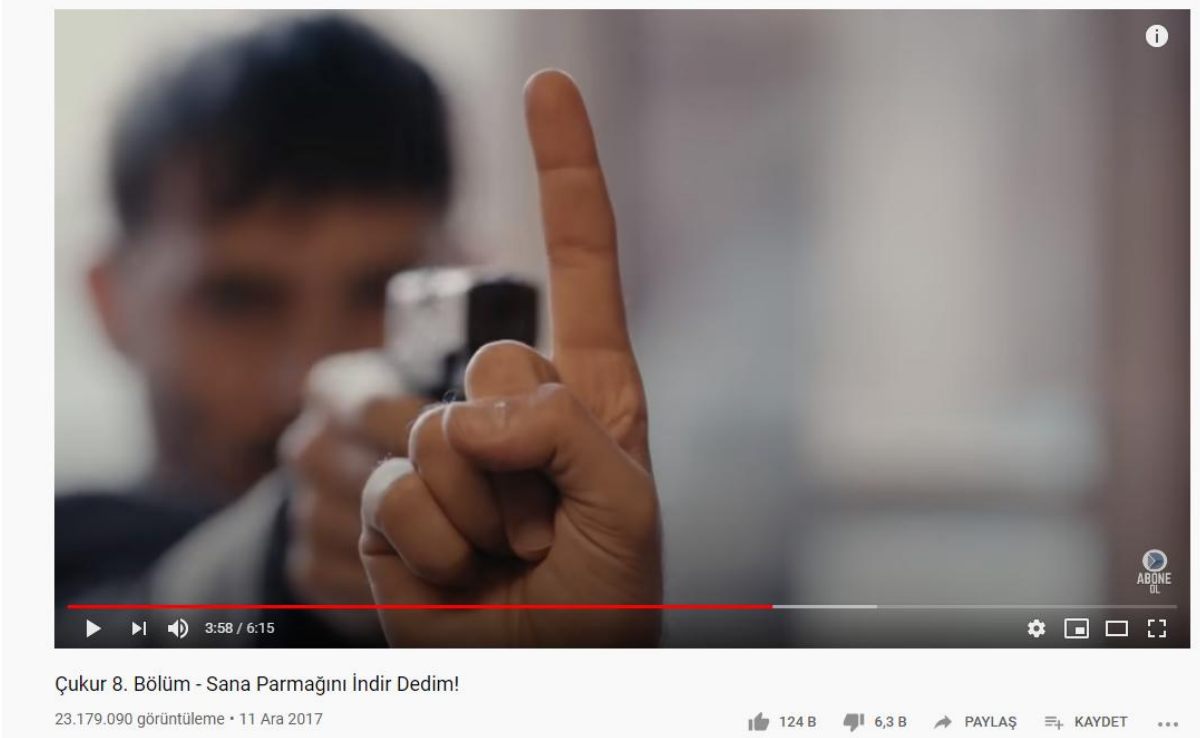
Zizek bir röportajında kötülük ile ilgili olarak Eflatun'un şu sözünü aktarır." İki tür insan vardır: Kötülük yapanlar ve kötülük yapmayı hayal edenler." Bu bağlamda internette çok özgür bir ortamın olduğunu belirtmektedir. Bu özgür ortamda ise ahlakın nasıl sağlanacağı sorunsalını özellikle vurgular (www.bbc.com/turkce).

Sosyal medyadaki dezenformasyon çok hızlı bir şekilde yayılabilmektedir. Sosyal medyadan önce de medyada dezenformasyon her zaman var olmuştur; yani, yeni medyanın bir unsuru olan sosyal medya ile dolaşıma girmemiştir. Fakat sosyal medya ile yayılımı çok daha hızlanmış, aynı zamanda da fazlaşmıştır (Uyanık, 2013, 6). Dezenformasyonun çoğalmasında kullanıcı kitlenin gittikçe bu alana yönelmesinin de etkisi olmuştur. Sosyal hayattan uzaklaşarak yoğun biçimde sanal âlemde vakit geçiren kitleler toplumsal gerçeklikten de uzaklaşarak yanlış ve hatalı içerikleri paylaşma eğilimine girmişlerdir. İnce ve Yılmaz (2020, 1141) tarafından internet ve sosyal medya kullanan gençler üzerinde yapılan araştırmada da gençlerin sosyal çevreleriyle ilişkilerinin sınırlı olduğunu sonucuna varılmıştır.

Medya kullandığı dil ile veya yaptığı ve yapmadığı haberlerle “biz” ve “öteki” kavramların oluşmasında önemli rol oynamaktadır. Yani, kişiler veya devletler arasında “sosyal bir harita” oluşturmaktadır. Dışladıklarını gizli veya alenen hedef gösterir (Uluç, 2009,124). Özellikle sosyal medyada kötüleştirmenin ve ötekileştirmenin pek çok çeşidiyle karşılaşılabilir.

Toplumsal yaşamda kötülüğün mizah şekline dönüştürülmesi onun sıradanlaşmasına neden olabilmektedir. Kitle iletişim araçları bunda önemli rol oynayabilir. Özellikle prime zamanda yayınlanan dizilerin pek çoğunda kötü karakterlerin sistematik olarak gösterilmesi kötülüğü daha çekici hale getirmektedir.

Ülkemizdeki dizilerde şiddet sahnelerine dünyada olduğu gibi fazla yer ayrılmaktadır. Şiddetin dilinin evrensel olması, yani dünyanın her yerinde ilgi görmesi ve dizilerin pe çok ülkeye pazarlanması dizilerde şiddete fazlaca zaman ayrılmasına neden olmuştur. Televizyonlarda yayınlanan dizilerin Youtube tıklanma oranları bunu net bir şekilde ortaya koymaktadır. Örneğin Show Tv’de her Pazartesi yayınlanan “Çukur” adlı dizinin Youtube’de en fazla izlenen sahnelerinden biri dizideki parmak uçurma sahnesi olmuş, bu sahne 22 milyondan fazla izlenmiştir (bkz. Resim 1).

Resim 1. Çukur Dizisi Parmak Sahnesi

Toplumsal Yaşamda ve Sosyal Medyada Kötülüğün Konumlandırılması: Konya Örneği

Yine aynı dizide Aras Bulut İynemli'nin canlandığı Yamaç Koçovalı karakterinin Serdar adlı karakter ile yaşadığı döğüş ve silahlı çatışma sahnesi diğer sahnelerine göre en fazla izlenen videolardan olmuştur (bkz. Resim 2).

Resim 2. Çukur Dizisi Yamaç Koçovalı - Serdar Karakteri Çatışma Sahnesi

2011 yılında Kanal D'de yayınlanan "Kuzey Güney" dizisinin Youtube'de yer alan bölümleri ve videolarına bakıldığında, yine en fazla izlenen videoların şiddet içerenler olduğu görülmektedir. Dizinin 24. bölümünde yer alan, Kuzey karakterini canlandıran Kıvaç Tatlıtuğ'un, Sümer adlı kişiyi barda dövdükten sonra kemer ile boğmaya çalıştığı video dizinin diğer videolarına göre en fazla izlenen videolar içinde yer almaktadır (bkz. Resim 3).

Resim 3. Kuzey Güney Dizisi 24. Bölüm Boğma Sahnesi

Televizyondaki yarışma programları içinde yer alan şiddet sahneleri de aynı şekilde Youtube'de en fazla izlen sahneler arasında yer almaktadır. Örneğin, TV 8'de 2018 yılında yayınlanan Survivor adlı yarışma programında yarışmacılardan Adem ile Turabi arasında yaşanan kavga izlenirliği önemli oranda artırmıştır (bkz. Resim 4).

Resim 4. Survivor Programında Yarışmacı Adem İle Turabi Arasında Yaşanan Kavga

Yukarıda yer alan bu ve buna benzer pek çok programda olduğu gibi medya reyting için ötekini her zaman kullanacaktır. Çünkü öteki izlenmede etkiyi artıracak bir unsurdur. Şiddetin ve kötülüğün dili evrenseldir. Bir şiddet sahnesi izleyiciye İran'da da İtalya'da da hemen hemen aynı duyguyu verecektir.

3. ARAŞTIRMANIN UYGULANMASI VE ÖRNEKLEM SEÇİMİ

Araştırmanın evreni, çalışmanın yapıldığı zamanı kapsayan dönemde, Konya il merkezinde yaşayan ve sosyal medya kullanan kişilerden oluşmaktadır. Rastlantısal örneklem tekniğiyle kullanıldığı araştırmaya 400 kişi katılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler internet ve telefon yoluyla elde edilmiştir.

3.1. Verilerin Analizi ve Kullanılan Testler

Alan araştırması 21 Nisan ile 20 Mayıs 2020 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmada internet ve telefon üzerinden elde edilen veriler elektronik ortama aktarılmıştır. Katılımcıların cinsiyetine göre toplumsal yaşamda ve medyada kötülüğü konumlandırışını ortaya koymak amacıyla Bağımsız Örneklem T-Testi yapılmıştır. Yine araştırmaya katılanların kendisini, yakın çevresini ve toplumu ne kadar iyi veya kötü konumlandığına ilişkin ortaya konması amacıyla Frekans analizi yapılmıştır.

3.2. Bulgular ve Yorum

Araştırmada ilk olarak katılımcıların sosyo-demografik özellikleri, frekans analizi yardımıyla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Katılımcıların yüzde 50.5'i kadın, yüzde 49.5'i ise erkeklerden oluşmaktadır. Kadın katılımcıların sayıları erkek katılımcılara oranla fazla olsa da, cinsiyeti açısından örnekleme önemli düzeyde bir dengesizlik görülmemektedir (bkz. Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyetine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	Yüzde
Kadın	202	50.5
Erkek	198	49.5
Toplam	400	100.0

Yaş dağılımının betimleyici istatistikleri incelendiğinde en düşük 18, en yüksek 74 yaşında katılımcılarla görüşüldüğü ortaya çıkmaktadır. Sorularını yanıtlayanların yaş ortalaması 33.22 olarak hesaplanmıştır (bkz. Tablo 2).

Tablo 2. Yaş İlişkin Merkezi Eğilim İstatistikleri

Katılımcı Sayısı	En Düşük	En Yüksek	Ortalama
400	18	74	33.22

Katılımcıların toplumsal yaşamda kendilerini ne kadar iyi bulduklarını tespit etmek amacıyla 1 ile 10 arasında puan vermeye yönelik bir skala (1= çok kötüyüm, 10=çok iyiyim) oluşturulmuştur. Bu skala üzerinde en düşük değer 1, en yüksek değer 10 işaretlenmiştir. Araştırmaya katılan 400 kişinin yanıtları incelendiğinde katılımcılar kendilerini yüksek düzeyde ($\bar{x}=7.61$) iyi olarak bulmaktadır (bkz. Tablo 3).

Tablo 3. Katılımcıların Kendilerini İyi Bir İnsan Olarak Konumlandırma Düzeylerinin Betimleyici İstatistikleri

Katılımcıların Kendini İyi Olarak Konumlandırma Durumu	Katılımcı Sayısı	Çok kötüyüm	Çok İyiyim	Ortalama
	400	1	10	7.61

Çalışmaya katılanların cinsiyeti ile kendilerini toplumsal yaşamda iyi bulma düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla bağımsız örneklem T-testi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların cinsiyeti ile kendilerini iyi bir insan olarak görme düzeyleri arasında anlamlı olarak farklılaşma görülmektedir ($t=4.049$; $p>.01$). Araştırmaya katılan kadınlar ($\bar{x}=7.93$), erkeklere ($\bar{x}=7.28$) oranla kendilerini daha iyi bir insan olarak görmektedir (bkz. Tablo 4).

Tablo 4. Cinsiyete Göre Katılımcıların Kendilerini İyi Bir İnsan Olarak Görme Düzeyindeki Farklılık

Cinsiyet	Katılımcı Sayısı	Ortalama	T	Df	Sig.
Kadın	202	7.93	4.009	398	.000
Erkek	197	7.28			

“Yakın çevrenizdeki insanları ne kadar iyi olarak görüyorsunuz?” sorusuna cevap bulmak için 1 ile 10 arasında puan vermeye yönelik (1= çok kötü, 5 biraz iyi, 10= çok iyi) bir skala oluşturulmuştur. Araştırmaya katılanların verdikleri yanıtların merkezi eğilim istatistiklerini incelendiğinde, katılımcıların yakın çevrelerindeki insanları iyi olarak ($\bar{x}=7.07$) konumlandırmaktadır.

Tablo 5. “Yakın Çevrenizdeki İnsanlar Ne Kadar İyi” Şeklindeki Sorunun Merkezi Eğilim İstatistikleri

Katılımcıların Yakın Çevrelerindeki İnsanları Konumlandırışı	Katılımcı Sayısı	Çok kötü	Çok İyi	Ortalama
	400	1	10	7.07

Araştırmada katılımcıların cinsiyetini ile yakın çevrelerini iyi olarak konumlandırma arasında anlamlı farklılaşma olup olmadığını ortaya koymak amacıyla bağımsız örneklem T-Testi uygulanmıştır. Tablo 6’da da görüldüğü gibi erkekler ($\bar{x}= 7.10$), kadınlara ($\bar{x}= 7.04$) oranla yakın çevrelerini daha iyi olarak konumlandırmaktadır, fakat bu anlamlı farklılık oluşturacak düzeyde değildir. Yani araştırmaya katılan erkeklerin ve kadınların yanıtları birbirine yakın düzeydedir.

Tablo 6. Cinsiyete Göre Katılımcıların Yakın Çevrelerini İyi Görme Durumu

Cinsiyet	Katılımcı Sayısı	Ortalama	T	Df	Sig.
Kadın	202	7.04	-.268	398	.789
Erkek	197	7.10			

“İçinde yaşadığınız toplumu iyi olarak görüyor musunuz?” sorusuna yanıt bulmak amacıyla 1 ile 10 arasında puan vermeye yönelik skala (1= çok kötü görüyorum, 10= çok iyi görüyorum) oluşturulmuştur. 400 katılımcının verdiği yanıtlar incelendiğinde, katılımcıların genel olarak ($\bar{x}= 5.43$) yaşadıkları toplumu biraz iyi görmektedir (bkz. Tablo 7).

Tablo 7. “İçinde Yaşadığınız Toplum Genel Olarak İyi Görüyorsunuz” Şeklindeki Sorunun Merkezi Eğilim İstatistikleri

Katılımcıların genel olarak toplumu iyi olarak konumlandırma durumu	Katılımcı Sayısı	Çok kötü	Çok İyi	Ortalama
	400	1	10	5.43

Katılımcıların cinsiyeti ile genel olarak topluma bakış açısı arasında anlamlı farklılaşma görülmemektedir. Araştırmaya katılan erkekler ($\bar{x}= 5.51$), kadınlara ($\bar{x}= 5.35$) oranla yaşadığı toplum içerisindeki insanları daha iyi olarak konumlandırır da bu anlamlı farklılık oluşturacak düzeyde değildir. Yani araştırmaya katılan erkeklerin ve kadınların yanıtları birbirine yakınlık göstermemektedir (bkz. Tablo 8).

Tablo 8. Cinsiyete Göre Katılımcıların Toplumunu İyi Olarak Konumlandırma Durumu

Cinsiyet	Katılımcı Sayısı	Ortalama	T	Df	Sig.
Kadın	202	5.35	-.730	398	.466
Erkek	197	5.51			

400 kişinin verdiği yanıtlar doğrultusunda yapılan betimleyici istatistik sonuçları incelendiğinde, katılımcıların çok düşük düzeyde ($\bar{x}= 5.51$), sosyal medyada kötüleyici paylaşımlarda buldukları sonucuna varılmıştır (bkz. Tablo 9).

Tablo 9. Sosyal Medyada Kötüleyici Paylaşımlarda Bulunma Durumunun Merkezi Eğilim İstatistikleri

Sosyal Medyada Kötüleyici Paylaşımlarda Bulunma Durumu	Katılımcı Sayısı	Hiç Paylaşmam	Çok Paylaşırım	Ortalama
	400	1	10	1.88

Tablo 10’da da görüldüğü gibi katılımcıların cinsiyeti ile sosyal medyada kötüleyici paylaşımlarda bulunma durumu arasında anlamlı farklılaşma görülmektedir ($t= -2.478$; $p< .05$). Araştırmaya katılan erkekler ($\bar{x}= 2.06$), kadınlara ($\bar{x}= 1.70$) oranla sosyal medya üzerinden daha fazla kötüleyici paylaşımlarda bulunmaktadır.

Tablo 10. Cinsiyete Göre Katılımcıların Sosyal Medyada Kötüleyici Paylaşımlarda Bulunma Durumundaki Farklılık

Cinsiyet	Katılımcı Sayısı	Ortalama	T	Df	Sig.
Kadın	202	1.70	-2.478	398	.014
Erkek	197	2.06			

Çalışmanın bu kısmında ankete katılanlara sosyal medyada en çok hangi kesime yönelik olumsuz paylaşımlara rastladıkları sorulmuştur.

Tablo 11’de de görüldüğü gibi, “sosyal medyada farklı siyasal görüşleri aşağılayan paylaşımlara rastlıyorum” şikkı 4.33 aritmetik ortalama değeri ile ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada, 3.94 aritmetik ortalaması ile “sosyal medyada cinsiyetçi paylaşımlara rastlıyorum” , üçüncü sırada 3.75 aritmetik ortalaması ile “LGBT’leri kötüleyen paylaşımlara rastlıyorum” şikkı yer almaktadır. Diğer taraftan katılımcıların sosyal medyada en az bedensel ve zihinsel engellilere yönelik paylaşımlara rastladıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 11. “Sosyal Medyada En Çok Hangi Kesime Yönelik Kötüleyici İfadelere Rastlıyorsunuz” Sorusunun Merkezi Eğilim İstatistikleri

	Katılımcı Sayısı	Hiç Rastlamıyorum	Çok Sık Rastlıyorum	Ortalama
Sosyal medyada farklı siyasal görüşleri aşağılayan paylaşımlara rastlıyor musunuz?	4000	1	5	4.33
Sosyal medya da cinsiyetçi paylaşımlara rastlıyor musunuz?	400	1	5	3.94
Sosyal medyada LGBT’leri kötüleyen paylaşımlara rastlıyor musunuz?	400	1	5	3.75
Sosyal medyada sığınmacılar ile ilgili aşağılayıcı paylaşımlara rastlıyor musunuz?	400	1	5	3.69
Sosyal medyada insanların giyim tarzını olumsuzlayan ifadeler rastlıyor musunuz?	400	1	5	3.65
Sosyal medya da dini konularla ilgili olumsuz paylaşımlara rastlıyor musunuz?	400	1	5	3.25
Sosyal medyada insanların eğitim seviyeleriyle ilgili olumsuzlayan paylaşımlara rastlıyor musunuz?	400	1	5	3.21
Sosyal medyada aşırı kilolu kişilere yönelik olumsuz paylaşımlara rastlıyor musunuz?	400	1	5	3.14
Sosyal medya da çirkinlik üzerinden yapılan paylaşımlara rastlıyor musunuz?	400	1	5	3.11
Sosyal medyada kırsal kesimde yaşayan insanlara yönelik olumsuz paylaşımlara rastlıyor musunuz?	400	1	5	2.88
Sosyal medya da bedensel engellilere yönelik olumsuz paylaşımlara rastlıyor musunuz?	400	1	5	2.27
Sosyal medyada zihinsel engelleri yönelik olumsuz paylaşımlara rastlıyor musunuz?	400	1	5	2.17

Araştırmaya katılanların cinsiyeti ile sosyal medyada sığınmacılara yönelik olumsuz paylaşımlara rastlama sıklığı ($t = -2.461$; $< .05$), ve sosyal medyada insanların giyim tarzını olumsuzlayan paylaşımlara rastlama sıklığı ($t = 3.355$; $< .05$) arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir. Yine araştırmaya katılanların cinsiyeti ile sosyal medyada aşırı kilolu insanlara yönelik olumsuz paylaşımlara rastlama sıklığı ($t = 3.880$; $< .01$) arasında anlamlı farklılaşma görülmektedir. Betimleyici istatistik sonuçları incelendiğinde kadınlar, erkeklere oranla sosyal medyada insanların giyim tarzlarına ve aşırı kilolarına yönelik olumsuzlayan ifadelerle daha sık rastladıklarını belirtirken, erkekler ise kadınlara oranla sosyal medyada sığınmacılara yönelik olumsuz paylaşımlara daha sık rastladıklarını ifade etmektedir (bkz. Tablo 12).

Tablo 12. Cinsiyete Göre Sosyal Medyada Olumsuz Paylaşımlara Rastlama Durumundaki Farklılık

	Cinsiyet		t	df	sig
	Erkek	Kadın			
Sosyal medya da çirkinlik üzerinden yapılan paylaşımlara rastlıyor musunuz?	3.13	3.10	-.193	398	.847
Sosyal medya da dini konularla ilgili olumsuz paylaşımlara rastlıyor musunuz?	3.15	3.34	-1.296	398	.196
Sosyal medyada sığınmacılar ile ilgili aşağılayıcı paylaşımlara rastlıyor musunuz?	3.54	3.83	-2.461	398	.014
Sosyal medya da cinsiyetçi paylaşımlara rastlıyor musunuz?	3.90	3.97	-.657	398	.511
Sosyal medyada lgbt'leri kötüleyen paylaşımlara rastlıyor musunuz?	3.68	3.82	-1.338	398	.182
Sosyal medyada kırsal kesimde yaşayan insanlara yönelik olumsuz paylaşımlara rastlıyor musunuz?	2.89	2.87	.134	398	.893
Sosyal medyada insanların giyim tarzını olumsuzlayan ifadelerle rastlıyor musunuz?	3.83	3.47	3.355	398	.001
Sosyal medyada farklı siyasal görüşleri aşağılayan paylaşımlara rastlıyor musunuz?	4.30	4.35	-.594	398	.553
Sosyal medya da bedensel engellilere yönelik olumsuz paylaşımlara rastlıyor musunuz?	2.33	2.21	1.040	398	.299
Sosyal medyada zihinsel engelleri yönelik olumsuz paylaşımlara rastlıyor musunuz?	2.06	2.28	-1.910	398	.057
Sosyal medyada insanların eğitim seviyeleriyle ilgili olumsuzlayan paylaşımlara rastlıyor musunuz?	3.24	3.18	.500	398	.617
Sosyal medyada aşırı kilolu kişilere yönelik olumsuz paylaşımlara rastlıyor musunuz?	3.40	2.88	3.880	398	.000

SONUÇ

Günlük yaşamın rutin işlerinden geriye kalan kısmını insanlar çeşitli aktivitelerle doldurmaktadır. Bu aktivitelerden birisi de medyadır. Özellikle internet insanların günlük yaşamlarının bir parçası durumuna gelmiştir. İnsanlar çevresinde ve dünyada meydana gelen olayları internet ve sosyal medya sayesinde kolayca öğrenebilmekte ve bu öğrendikleri bilgileri yayabilmektedir. İnsanlar bu bilgileri sadece tanıdığı kişilere değil tanımadığı kişilere de göndermektedir (İnce ve Koçak, 2017, 737).

Araştırma kapsamında sosyal medya kullanıcıların, toplumsal yaşamda ve sosyal medyada kötülüğü nasıl konumlandığı ele alınmıştır. Araştırma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde katılımcılar kendilerini, yakın çevrelerinden ve toplumun diğer bireylerin daha iyi olarak görmektedir. Özellikle kadınlar, erkeklere oranla kendilerinin dahi iyi bir insan olduklarını düşünmektedir.

Araştırmada ayrıca katılımcılara sosyal medyada kötüyü paylaşımlarda bulunup bulunmadıkları da sorulmuştur. Araştırmaya katılanların önemli bir kısmı, bu tür olumsuz paylaşımlarda bulunmadıklarını belirtmişlerdir. Cinsiyet açısından bakıldığında ise erkeklerin, kadınlara oranla sosyal medyada daha fazla ötekine yönelik kötüyü (ötekileştirici) paylaşımlarda buldukları bulgulanmıştır.

Araştırmaya katılanlar, sosyal medyada en çok farklı siyasal görüşleri aşağılayan (ötekileştiren) paylaşımlara rastladıklarını belirtirken, bunu cinsiyetçi paylaşımlar ile LGBT' lilere yönelik paylaşımlar izlemektedir. Kadın katılımcılar aşırı kilolu insanlara yönelik olumsuz paylaşımlara erkeklere oranla daha fazla karşılaştıklarını belirtmektedirler. Yine kadınlar, erkeklere oranla insanların giyim kuşamına yönelik olumsuz paylaşımlara daha sık rastladıklarını aktarmışlardır. Diğer taraftan erkekler ise kadınlara göre sosyal medyada sığınmacılara yönelik olumsuz paylaşımlara daha sık rastladığını belirtmiştir.

Sosyal medyanın herkese açık bir meca durumunda olması pek çok avantaj sağlasa da dezavantajları da bulunmaktadır. İnsanlar sosyal medya sayesinde hiç tanımadığı insanlar hakkında yorum yapabilmekte, hatta ötekileştirebilmektedir. Kuşkusuz bu da kötü bir paylaşımın geniş kitlelere yayılmasına ve kötülüğün dolaşıma girmesine neden olmaktadır.

Bu araştırmanın sonuçları da ortaya koymaktadır ki, son yıllarda sosyal medya kullanıcıları arasında siyasi düşünce bakımından yoğun bir şekilde ötekileştirme yaşanmaktadır. Özellikle siyasi partilerin taraftarları sürekli öteki olarak gördüğü siyasi partiler ve onların temsilcilerini kötülemekte, adeta kendine bir düşman inşa etmektedir. Bunu gerçekleştirirken ise karikatür, resim, video gibi araçları kullanmaktadır

Kuşkusuz sosyal medyada ötekileştirici paylaşımların daha fazla ilgi görmesi bu tür paylaşımların artmasına da neden olmaktadır.

Sosyal medya kullanıcıların hem toplumda hem de sosyal medyada kötülüğü nasıl konumlandığını ortaya koyması bakımından yürütülen çalışma, kötülüğü saha araştırması üzerinden ele alan çalışmalardan biridir. Gelecekte farklı bölgelerde farklı örneklem üzerinden yapılacak çalışmalar veriler ve bulgular arasında kıyaslama yapılmasına olanak sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Adorno, T. W. (2000). *Minima Moralia*. (Çev. Orhan Koçak, Ahmet Doğukan), İstanbul: Metis Yayınları.
- Adorno, T. W. (2010). *Ahlak Felsefesinin Sorunları*.(Çev. Tuncay Birkan), İstanbul: Metis Yayınları
- Camus, A. (2009). *Sisifos Söylemi*. (Çev. Tahsin Yücel), İstanbul: Can Yayınları.
- Cevizci, A. (2007). *Felsefeye Giriş*. Bursa: Sentez Yayınları.
- Cevizci, A. (2014). *Etik Ahlak Felsefesi*. İstanbul: Say Yayınları.
- Dostoyevski, F. (2006). *Suç ve Ceza*.(Çev. Mazlum Beyhan), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Eagleton, T. (2011). *Kötülük Üzerine Bir Deneme*. (Çev. Şenol Bezci), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Freud, S. (1975). *Kitle Psikolojisi*. (Çev. Kamuran Şipal), İstanbul: Bozak yayınları.
- Freud, S.(2000). *Bir Yanılsamanın Geleceği Uygarlık ve Hoşnutsuzluklar*. (Çev. Aziz Yardımlı), İstanbul: İdeal Yayınları.
- Fromm, E. (1994). *Kendini Savunan İnsan*. İstanbul: Say Yayınları.
- Güngör, E. (1998). *Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Hamelink, C. J. (2016). *Media and Conflict: Escalating Evil*. New York: Routledge.
- İnce, M., & Koçak, M. C. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları Necmettin Erbakan Üniversitesi Örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, vol. 7, 736-749.
- İnce, M., & Koçak, M. C., (2019). Gençlerin sosyal medya kullanımı ile yaşam memnuniyetleri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Asos Journal - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 87-100.
- İnce, M, Yılmaz, M. (2020). Ergenlik Çağındaki Çocukların Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıklarının Yalnızlaşmaya Etkisi . *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* , 8 (2) , 1111-1144.
- Kafka, Franz. (2001). *Seçme Öyküler*. (Çev. Mehmet Harmancı), İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Platon. (1998). *Sokrates'in Savunması*. (Çev. Niyazi Berkes), İstanbul: Cumhuriyet Yayınları.
- Rousseau, J. J. (2011). *Emile ya da Eğitim Üzerine*. (Çev. Yaşar Avunç), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- Schopenhauer, A. (2010). *Cinsel Aşkın Metafiziği*. (Çev. Elif Yıldırım), Oda Yayınları.
- Uluç, G. (2009). *Medya ve Oryantalizm*. İstanbul: Anahtar Yayınevi.
- Uyanık, F. (2013). Sosyal Medya: Kurgusalılık ve Mahremiyet. Yeni Medya Çalışmaları:-Kuram, Yöntem, Uygulama ve Siyasa I. Ulusal Kongresi (pp. 367-382). *Kocaeli: Alternatif Bilişim Derneği*.
- Zizek, S. (2003). *Gıdıklanan Özne Politik Ontolojinin Yok Merkezi*. (Çev. Şamil Can), Ankara: Epos Yayınları.
- Uyanık, F., *Slavoj Žižek ile internetteki kurgusalılık üzerine*, bbc.com. (2020, Temmuz 13).
https://www.bbc.com/turkce/ozeldosyalar/2010/03/100305_superguc_zizek.shtml
- Çukur 8. Bölüm. *Sana parmağımı İndir Dedim*, (2020, Temmuz 20).
<https://www.youtube.com/watch?v=aMk4cyPYZlo>
- Çukur 9. Bölüm. *Gazapizm-Heyecanı Yok*, (2020, Temmuz 20).
<https://www.youtube.com/watch?v=nHZtCCUBv3Q>
- Kuzey Güney 24. Bölüm, *Kuzey Sümer Bar Kavga Sahnesi*, (2020, Temmuz 20).
<https://www.youtube.com/watch?v=U-Glg1vUfmg>
- Survivor 2018, 83. Bölüm, *Adem – Turabi Tartışması*, (2020, Temmuz 20).
<https://www.youtube.com/watch?v=FNAYy38-lb4>